

В.П. Лещинський, директор ТОВ “Всеукраїнський центр державно-приватного партнерства” член-кореспондент Будівельної академії України

ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМ МІСЦЕВОГО І РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ ТА РЕФОРМУВАННЯ ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ

Розглядаються питання проведення реформ в Україні як невід’ємної складової модернізації країни. А також напрями співпраці держави та регіонів у реалізації інвестиційних проектів. Проаналізовано шляхи використання потенціалу інституту державно-приватного партнерства для відновлення економіки України, щодо основних напрямів господарської діяльності.

Ключові слова: модернізація, реформи, господарська діяльність, галузь, соціальна відповідальність, розвиток, інвестиції, конкурентоспроможність економіки.

Постановка проблеми. Розвиток сучасного суспільства вимагає нового розуміння і трактування ролі та значення місцевої публічної влади як базової демократичної інституції. Місцеве самоврядування зосереджує в собі політичні, економічні, духовно-моральні цінності та соціальні досягнення людства в будь-якій галузі суспільного розвитку. Воно здійснюється на принципах: народовладдя; законності; гласності; колегіальності; об’єднання місцевих і державних інтересів; виборності; правовій, організаційній, фінансовій і матеріальній самостійності в межах повноважень; підзвітності і відповідальності перед територіальними громадами їх органів і посадовців; державної підтримки і гарантії місцевого самоврядування; судового захисту прав місцевого самоврядування.

Саме тому, через місцеве самоврядування найповніше можна реалізувати ідею здійснення влади народом безпосередньо, розв’язати важливі питання взаємодії держави, територіальних громад, людини. Визначаючи напрями, механізми, терміни формування ефективного місцевого самоврядування та територіальної організації влади, реформа має максимально забезпечити надання якісних та доступних публічних послуг, укріплення інститутів демократії, захист інтересів громадян в усіх сферах життя. Отже в Україні є історичний шанс отримати гармонійний

інструмент, що вибудує якісно нові відносини між державою та територіальними громадами.

Розмірковуючи про засадничі проблеми місцевого і регіонального розвитку, неможливо залишити поза увагою питання реформування житлово-комунального господарства. Зрозуміло: не буде рішучих дій — на нас очікують техногенні катастрофи. Реформування цієї галузі потребує **комплексного підходу**, відповідної державної політики, прийняття ефективних законів. Необхідно кардинально вдосконалити систему управління галуззю та створити відповідні фінансові механізми.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Конкурентоспроможність національної економіки та її інноваційний розвиток в своїх працях досліджують багато вітчизняних вчених. Серед них можна виокремити праці: Я. Базилюка [1], Л. Федулової [2] та багатьох інших. Зокрема, З. Варналій, А. Мокій, О.Новікова, О.Романюк, та С.Романюк досліджують проблеми та пріоритети соціально-економічного розвитку регіонів України [4].

Метою цієї статті є дослідження питань проведення реформи місцевого самоврядування, яка має увійти в органічний симбіоз із процесом вдосконалення системи освіти, охорони здоров'я, ЖКГ як невід'ємна складова модернізації України. Інший перспективний напрям співпраці держави та територій у реалізації інвестиційних проектів вбачається в максимальній реалізації потенціалу інституту державно-приватного партнерства. Потрібна активізація інвестиційної діяльності. Це може бути досягнуто за рахунок зростання інвестицій і ефективного використання інвестиційних ресурсів в пріоритетних секторах матеріального виробництва.

Виклад основного матеріалу. Модернізація системи державного управління є необхідною передумовою для одночасного впровадження цілої низки економічних, соціальних та політичних реформ, котрі можна здійснювати лише в рамках довгострокової програми розвитку.

Крім того потрібна **структурна і технологічна трансформація економіки**. Така трансформація призводить до **кількісної й якісної** перебудови системи організації влади. Висока якість житлово-комунальних послуг неможлива без успішної реформи ЖКГ, але для її проведення необхідні чесні тарифи. Ні для кого не секрет, що тарифи не покривають витрати на виробництво і постачання послуг населенню. І це триває вже довгий час. З кожним роком ситуація тільки погіршується. Зараз вже для всіх очевидно, що якість комунальних послуг погіршується, а комунальні системи незабаром будуть зношені до такої міри, що поточними ремонтами їх буде практично не можливо «залатати». Втрати

води в мережах становлять в середньому 30% (і доходять в деяких містах до 50%). А середні втрати тепла перевищують 15%.

А всі ж добре розуміють, що газ, або тепло, чи вода - це товар, який має свою собівартість. Якщо споживач оплачує тільки частину цієї вартості, то хтось повинен доплатити залишок необхідної суми. В іншому випадку - виробник цього товару дуже швидко стане банкрутом. Основні причини кризи в ЖКГ: нестача інвестицій у модернізацію і безгосподарність.

Міжнародний досвід свідчить про те, що для успішного реформування певного сектора, з початку необхідно забезпечити його нормальне функціонування. Таким чином, на сьогодні має місце об'єктивна і безальтернативна проблема необхідності коригування тарифів на житлово-комунальні послуги.

"Перекося в тарифах" ускладнюють проведення справедливої, ефективної тарифної політики в ЖКГ. Конкретний приклад "перекося" в тарифах, це коли в містах обласного значення на периферії плата за житло вище ніж в елітних мікрорайонах центру столиці. Запитання - кого держава повинна дотувати? Мешканців малих населених пунктів, які і так на сьогодні дуже часто сплачують повну або майже повну вартість утримання житла і комунальних послуг? Чи жителів елітних районів мегаполісів, які часто оплачують багатометрові квартири за ціною "хрущовок" в селищах міського типу?

Ще один приклад: тариф на водопостачання в Київській області вище ніж у Києві. Зараз компенсація відбувається за рахунок державного або місцевих бюджетів. Тобто за ті ж народні гроші (сплачені із заробітної плати людей, прибутку підприємств і т. д.).

Нами вбачається наступне вирішення ситуації, яка склалася.

Підхід до тарифної політики потрібен наступний:

- по-перше, посилення контролю обґрунтованості тарифів. Принципово, щоб тарифи на електроенергію, газ і комунальні послуги покривали виключно реальні та обґрунтовані витрати виробників і постачальників;

- по-друге, поетапний перехід на економічно обґрунтовані ціни і тарифи, який враховує динаміку платоспроможності населення.

Рішення щодо тарифів повинні співвідноситися з прогнозованим зростанням мінімальної заробітної плати і доходів населення, а також з можливістю держави з надання допомоги тим категоріям громадян, які потребують соціального захисту. Алгоритм перегляду тарифу на електроенергію: економічна обґрунтованість, недопущення різкого

збільшення тарифу, мінімальне зростання витрат для переважної кількості абонентів і стимулювання економії.

Ще майже 10 років тому в 2006 році Уряд пішов на те, щоб встановити диференційовані тарифи на газ для різних категорій населення (залежно від обсягів споживання). Таким чином, люди які споживають незначні обсяги газу (наприклад, опалюють газом будинок на 100 квадратних метрів) отримали більш дешевий газ, а ті, хто використовує великі обсяги – дорожчий.

Проте з того часу загадковим чином, в рази скоротилася кількість абонентів, які споживають максимальні обсяги газу і відповідно, повинні платити максимальний тариф. Може за 10 років стало менше розкішних особняків і котеджів? Звичайно, ні, їх стало в рази більше. Чи їх власники стали споживати менше газу? Навряд чи. Навіть застосування енергозберігаючих технологій не могло б дати такого ефекту. Споживачі максимальних об'ємів газу нікуди не зникли. І використовують вони як і раніше багато газу. Просто вони знайшли прогалини в системі контролю та обліку (при потуранні газопостачальників).

Тому потрібно в першу чергу посилити контроль та облік споживання газу. Удосконалити систему диференційованих тарифів на газ для населення, щоб тарифи були справедливими для всіх груп споживачів. Замкнуте коло проблем в тарифоутворенні повинне бути розірване: населення повинно отримувати якісні послуги, теплоенергетика стати ефективною, а НАК «Нафтогаз» поліпшити фінансово-економічні показники.

Для виробництва тепла та гарячої води для населення в Україні використовується близько 8-9 млрд куб. газу. Звертаю увагу – імпортованого газу, так власного видобутку газу на ці цілі поки що не вистачає. Держава повинна зробити все можливе для збільшення видобутку власного газу. Тут необхідні значні капіталовкладення, оскільки технологічний процес розвідки, буріння, облаштування свердловин і вихід їх на проектну потужність дуже дорогий і тривалий у часі. Рішення по перегляду тарифів на газ для населення та підприємств теплокомуненерго повинні прийматися з урахуванням зростання доходів українських сімей і можливості держави компенсувати подорожчання таких послуг.

З року в рік однією з найголовніших проблем, з якою стикаються представники бізнесу, залишалася проблема адміністративних і регуляторних бар'єрів. Щоб почати свій бізнес в Україні, необхідно пройти безліч бюрократичних процедур, у тому числі реєстраційних, а також отримати ряд дозвільних документів, ліцензій на ведення певних видів господарської діяльності. При цьому більшість ліцензованих видів

господарської діяльності додатково і паралельно ще зарегулюванні величезною кількістю стандартів, дозволів, сертифікатів, технічних умов та інших документів. Це не тільки призводило до значних тимчасових і фінансових витрат, але і породжувало корупцію. Тому питання спрощення системи державного регулювання з метою поліпшення ділового середовища життєво важливе для подальшого соціально-економічного розвитку України.

Корінна модернізація економіки України, яку необхідно провести протягом найближчих декількох років, потребує значних фінансових ресурсів. Державних грошей недостатньо, і основне завдання влади - залучити приватний капітал, як внутрішній так і зарубіжний. Зростання інвестицій - це будівництво сучасної інфраструктури та виробничих фондів, зростання ВВП, створення робочих місць і поліпшення ситуації на ринку праці. Тому серед пріоритетних завдань - забезпечення припливу приватних інвестицій в модернізацію.

Податковий кодекс у такому випадку повинен стимулювати оновлення виробництва. У податковий кодекс повинні бути закладені стимули для оновлення виробничої бази, впровадження у виробництво інноваційних технологій, підтримка базових галузей економіки. Зокрема, стимулювання впровадження енергозберігаючих та енергоефективних технологій.

Реформа житлово-комунального господарства - важливий крок інноваційного розвитку країни. Основними пріоритетами роботи на шляху реформування галузі мають стати:

- забезпечення рентабельного функціонування підприємств житлово-комунального господарства;
- створення конкурентного середовища на ринку ЖКГ послуг, у т.ч. за рахунок підтримки створення об'єднань співвласників багатоквартирних будинків;
- технічне переобладнання, підвищення ресурсо- та енергоефективності житлово-комунального господарства, залучення фінансових ресурсів, реалізації інвестиційних проектів у сфері житлово-комунального господарства.

Необхідна реформа енергетичного сектору. Особливого значення набуває: на енергоринку - перехід покупця до моделі прямих договорів і балансуєчого ринку; на ринку вугільної продукції - його лібералізація з одночасною приватизацією життєздатних підприємств і закриття безнадійно збиткових шахт; в нафтогазовій промисловості - залучення приватних інвестицій і розвиток конкуренції в видобутку нафти і газу.

Крім того потрібна реформа агропромислового комплексу та земельних відносин, як основи продовольчої безпеки країни. Агропромисловий комплекс одна з провідних галузей економіки, який за умов проведення зважених реформ може стати нашою конкурентною перевагою на світових ринках. На порядку денному також стоїть питання продовження земельної реформи. Серед першочергових завдань – прийняття законопроектів про ринок земель, про державний земельний кадастр, розмежування земель державної та комунальної власності. І звичайно ж все перераховане неможливо буде досягти без наявності кадрів відповідного рівня для проведення всеохоплюючої модернізації всіх сегментів нашого суспільства і всіх секторів економіки. Тому реформа системи освіти - основна складова розвитку людського потенціалу, оскільки сучасна економіка все більшою мірою визначається якістю людського потенціалу. В Україні він досить високий. Зокрема, наша країна зберігає конкурентні переваги за рівнем підготовки та кваліфікації робочої сили. Тим не менш, держава повинна стимулювати підготовку молодих фахівців з професій, які сьогодні найбільш затребувані економікою.

Основними напрямками реформування системи освіти на наш погляд мають стати:

- підвищення якості та конкурентоспроможності освіти;
- удосконалення системи управління освітою, підвищення рівня самостійності навчальних закладів, оптимізація мережі навчальних закладів;
- забезпечення доступності освіти, посилення державної підтримки розвитку мережі дошкільних і позашкільних закладів, інтеграція в суспільство дітей з особливими потребами і т. д. Побудова ефективною, націленою на потреби людей влади – це одне з найбільш актуальних і складних завдань реформи. Адже ні для кого не секрет, що управлінські помилки і неефективність державного управління - це не локальні проблеми. Вони прямо впливають на якість життя людей.

Реформування державного управління - це не механічне скорочення міністерств і відомств. Потрібно усунути дублювання функцій і повноважень в різних державних установах. Деякі з них - взагалі не відповідають вимогам часу. Виключення дублювання дозволить не тільки контролювати якість державних послуг, а й забезпечити виконання кожної функції достатніми фінансовими і кадровими ресурсами. Міністерства повинні стати центрами по питанням формування та реалізації державної політики. Потрібно розділити регуляторні, контрольні та інші функції.

На сьогодні ми маємо парадоксальну ситуацію, коли в одному відомстві здійснюються функції регулювання економічної діяльності,

управління державним майном, надання державних послуг та контроль за цими процесами. Як наслідок, доходить до курйозних ситуацій, коли скарги на дії чиновника розглядаються ним самим або його колегами.

Необхідно не тільки продовжувати процес зменшення кількості дозвільних документів, а й передбачати (там де це можливо) перехід від державного контролю до механізмів саморегулювання. Підвищити якість і доступність послуг, які надаються державою:

- по-перше, громадяни України повинні мати повну інформацію про виконавців державних функцій та послуг.

- по-друге, необхідно встановити зрозумілі і прозорі правила гри.

Робота чиновників повинна бути організована так, щоб виключити будь-які форми бюрократичної тяганини і корупції. Потрібно встановити вичерпний перелік підстав для відмови та механізми її оскарження. Необхідною умовою якості державних послуг є комфортні умови для споживачів. Потрібно максимально використовувати механізми "єдиного вікна".

Висновки і перспективи подальших досліджень в цьому напрямі. Програми соціально-економічного розвитку країни на середньострокову перспективу повинні враховувати наступні значні блоки:

- **енергоефективність, енергозбереження та диверсифікація джерел енергетичних ресурсів:** модернізація енергетичної інфраструктури; розробка і виробництво новітніх енергетичних установок, у тому числі тих, що використовують енергію вітру, сонця та інших альтернативних джерел енергії; видобуток нафти, газу і вугілля; модернізація газотранспортної системи.

- **агропромисловий комплекс:** створення нових, модернізація та технічне переобладнання діючих потужностей виробництва, переробка та зберігання сільськогосподарської продукції; оновлення парку сільськогосподарської техніки за рахунок продукції вітчизняного виробництва; будівництво комплексів для відгодівлі великої рогатої худоби.

- **розвиток інфраструктури та житлового будівництва:** будівництво та реконструкція доріг загальнодержавного значення в межах міжнародних транспортних коридорів; будівництво та реконструкція міжнародних аеропортів і вокзалів, інших об'єктів інфраструктури, визначених державними програмами розвитку; будівництво та реконструкція морських портів; реконструкція систем тепло-, водопостачання та водовідведення житлового будівництва.

- **машинобудування:** атомне машинобудування; авіабудування і ракетно-космічна галузь; суднобудування; виробництво

сільськогосподарської техніки, обладнання та комплектуючих виробів для виробництва, переробка та зберігання сільськогосподарської продукції; виробництво вантажно-підйомної та дорожньої техніки; виробництво нафтогазопромислового обладнання та бурового інструменту; виробництво гірничошахтного і гірничорудного обладнання.

Активізація інвестицій важлива саме на цих напрямках.

Така програма окреслює основні орієнтири подальшого розвитку нашої економіки. Це - активізація інвестиційної діяльності, спрямованої на модернізацію вітчизняного виробництва, підвищення конкурентоспроможності вітчизняних товаровиробників, зниження залежності національної економіки від зовнішніх негативних факторів. Це конкретний план, що і як потрібно робити протягом найближчих років для переходу до інтенсивного розвитку економіки. Україна повинна позиціонуватися як надійний і передбачуваний партнер, країна, яка відчиняє двері бізнесу для безперешкодної реалізації потенціалу і здорової конкуренції, територія зі сприятливим інвестиційним кліматом. Тільки, це в кінцевому рахунку, дозволить відродити економіку і підвищити рівень життя людей.

Бібліографічний список: 1. Базилюк Я.Б.

Конкурентоспроможність національної економіки України. – К.: НІСД, 2002. – 132 с. Інноваційна стратегія українських реформ / А.С. Гальчинський, В.М. Геєць, А.К. Кінах, В.П. Семиноженко. – К.: Знання України, 2002. – 326 с. 2. Інноваційний розвиток економіки: модель, система управління, державна політика / За ред. д-ра економ. наук., проф. Л.І. Федулової. – Київ: “Основа”, 2005. – 522 с. 3. Кудряченко А. Шляхи удосконалення надання публічних послуг громадянам в контексті децентралізації владних повноважень [Електрон. ресурс] / А. Кудряченко, О. Здіорук, Д. Горелов. 4. Регіони України: проблеми та пріоритети соціально-економічного розвитку: монографія / З.С. Варналій, А.І. Мокій, О.Ф. Новікова, О.Ф. Романюк, С.А. Романюк / Національний ін-т стратегічних досліджень. – К.: Знання України, 2005. – 498 с. 5. Стратегічні виклики ХХІ століття суспільству та економіці України. – Т. 3: Конкурентоспроможність української економіки / за ред. В.М. Гейця, В.П. Семиноженка, Б.Є. Кваснюка. – К.: Фенікс, 2007. – 556 с.

В.П. Лещинский Решение проблем местного и регионального развития и реформирования жилищно-коммунального хозяйства Украины Рассматриваются вопросы проведения реформ в Украине как неотъемлемой составной модернизации страны. А также направления

сотрудничества государства и регионов в реализации инвестиционных проектов. Проанализированы пути использования потенциала института государственно-частного партнерства для возобновления экономики Украины, относительно основных направлений хозяйственной деятельности.

Ключевые слова: модернизация, реформы, хозяйственная деятельность, отрасль, социальная ответственность, развитие, инвестиции, конкурентоспособность экономики.

V.P. Leszczynski. Decision of problems of local and regional development and reformation of housing and communal services of Ukraine. The questions of realization of reforms are examined in Ukraine as inalienable component modernisation of country. And also directions of collaboration of the state and regions in realization of investment projects. The ways of the use of potential of institute of state-private partnership are analysed for proceeding in the economy of Ukraine, in relation to basic directions of economic activity. Conclusions and prospects of further researches are in this direction. The programs of socio-economic development of country on a середньо- urgent prospect must next considerable blocks: energy-savings and diversification of sources of power resources : modernisation of power infrastructure; development and production of the newest power plants, including those that use wind, sun and other alternative energy sources power; booty of oil, gas and coal; modernisation of the gas-transport system. It is an agroindustrial complex: creation of new, modernisation and technical re-equipment of operating powers of production, processing and storage of agricultural produce; updating of park of agricultural technique is due to the products of home production; building of complexes is for fattening of cattle. It is development of infrastructure and housing : building and reconstruction of roads of national value within the limits of international transport corridors; building and reconstruction of international airports and train station, other objects of infrastructure, certain the government programs of development; building and reconstruction of marine ports; reconstruction of the systems тепло- water-supply and housing overflow-pipe.

Key words: modernisation, reforms, economic activity, industry, social responsibility, development, investments, competitiveness of economy.

Стаття надійшла до редакції 18.02.2016 р.